

Üniversitelerin Meseleleri

Issues of the universities

Ömer Karahan¹, Ali Yavuz Karahan²

¹Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Genel Cerrahi Kliniği, Konya

²Karaman Devlet Hastanesi, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Kliniği, Karaman

Özet

Eğitim sistemimiz her seviyede sorunludur. Çözümde en büyük görev üniversitelere düşmektedir. Fakat üniversitemiz bu görevi üstlenmekten çok uzaktır. Yükseköğretimin üst yönetimi, mevzuat, yöneticiler, yükseköğretim kurumları, öğrenciler, öğretim üyeleri, kısaca yükseköğretimle ilgili her şeyimiz defoludur. Uzun vadede baştan aşağı reform niteliğinde düzenlemeler yapılmalıdır. Kısa vadede ise mevcut kişi, kurum ve imkanlar seferber edilerek en üst düzeyde verim sağlanmalıdır. Görevi ve unvanı ne olursa olsun her Türk akademisyen ve aydını Türkiye'nin eğitim meselelerine akıl yormayı, çözüm aramayı bir hak ve görev bilmelidir. Yandaş kadrolaşmadan vazgeçilmeli ve liyakat esas alınmalıdır. YÖK ve akademik kurumlar, rektörler ve diğer kadrolar, anayasal ve kanuni görevlerini yapmada gerekli irade ve kararlılığı göstermelidir. Üniversitelerin sivil bir yapılanma fırsatı heder edilmeden gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Bütün eğitim kurumlarını, eğitimcileri ve öğrencileri içine alacak eğitim reformu için seferberlik başlatılmalıdır. YÖK, üniversiteler, sivil toplum örgütleri, dernekler ve diğer kuruluşların düzenleyeceği kongre, sempozyum, panel, konferanslarda eğitim meseleleri tartışılmalıdır. Üniversitelerarası Kurul, üniversitelerin senatoları, yönetim kurulları, kongre, seminer ve benzeri toplantılarda yetkililer uyarılmalı, teşvik edilmeli, çalışmalar ve raporlar ile yük ve risk alınarak çözüme katkı sağlanmalıdır. Çözüm için uzlaşma raporları veya sonuç bildirimleri ilgili mercilere ulaştırılmalı ve yayınlanmalıdır. Sadece yükseköğretim değil her seviyedeki eğitim sorunları ile ilgili bilimsel araştırma, doktora ve tez çalışmaları teşvik edilmeli, uzun vadeli uygulamalar için kılavuzlar hazırlanmalıdır. Bilimsel temelde alınan kararlar uygulanmalıdır. Yükseköğretim kurumları, verimlilik, kalite kontrol ve öz denetim mekanizmalarını oluşturabilirlerse gerçekten özerk, bilim kurumlarına dönüşürler.

Anahtar sözcükler: Çözüm, eğitim, sorun, üniversite, yükseköğretim.

Abstract

Our education system has a variety of problems. Although they have the biggest role, our universities are far away from the solution. All the components like the senior management of higher education, legislation, managers, higher education institutions, students and trainers are faulty. In long term, reforming arrangements from top to bottom should be made. In short term existing institutions, facilities and individuals should be mobilized to yield highest level efficiency. All Turkish academicians and intellectuals should see thinking hard on solutions for Turkey's educational issues as a duty and right. Proponent staffing should be discontinued and competency should be the basis. The Council of Higher Education (CHE), academic institutions and rectors should be resolute and determinant in performing their constitutional and legal functions. The necessary arrangements must be done without disturbing the civilian structure of the universities. All institutions, trainers and students should be mobilized for educational reform. Educational issues should be discussed in congress, symposiums, panels and conferences arranged by CHE, universities, non-governmental organizations and other institutions. Authorities should be warned and encouraged in congress, seminars and similar meetings of Intercollegiate Board, senates and administrative boards of universities, and contribution for solution should be provided by undertaking liabilities and risks through studies and reports. The reconciliation reports or final declarations for solution should be published and send to authorities. Not only in higher education but also in every levels of education, scientific researches, doctorate and thesis studies should be supported and guidelines for long term applications should be prepared. Decisions made on scientific basis should be practiced. The higher education institutions can turn into really self-governing science institutions, only if they can constitute efficiency, quality control and internal audit mechanisms.

Key words: Education, higher education, problem, solution, university.

İletişim / Correspondence:

Prof. Dr. Ömer Karahan
Yunus Emre Mah. Nurani Sok.
No: 1, Meram, Konya
Tel: +90 533 552 15 52
e-posta: omer_karahan@hotmail.com

Yükseköğretim Dergisi 2012;2(2):80-84. © 2012 Deomed

Geliş tarihi / Received: Şubat / February 18, 2012; Kabul tarihi / Accepted: Mart / March 20, 2012;

Online yayın tarihi / Published online: Ağustos / August 23, 2012

Çevrimiçi erişim / Online available at: www.yuksekogretim.org • doi:10.2399/yod.12.018 • Karekod / QR code:

Günümüzde üniversite, bünyesinde bulundurduğu programlarda yüksek düzeyde eğitim-öğretim verecek aşağıdaki özellikleri taşıyan bir yükseköğretim kurumu olarak tanımlanmaktadır (Günay, 2006, s. 7):

- Ülkenin ihtiyaç duyduğu uluslararası niteliklere sahip insan gücü yetiştiren
- Uluslararası ölçütlerde araştırma-geliştirme ve inovasyon [yenile(n)me] yapabilen
- Bilim ve teknoloji üreten
- Ulusal ve uluslararası yayın organlarında yayım yapan
- Toplumun sorunlarına bilgi ve danışmanlık desteği verebilen
- Fakülte, enstitü, bölüm ve benzeri birimlerden oluşan
- Kamu tüzel kişiliğine sahip (özerk, özgür, yetkin ve etkin)

Yine Günay'ın (2006, s 7) ifadesine göre: “*Üniversite bilgi için inşa edilen bir kurumdur. Üniversite, uygulamaya ve yarara yönelik bir amacın da ötesinde doğru bilgi (hakikat) peşindedir. Üniversite; bilgiyi üretir, öğretir, sunar ve yayar. Bu dört fonksiyon, üniversitenin var oluş sebebi, görevidir. Bilgi üretme işlevini araştırma-geliştirme (AR-GE) faaliyetiyle, öğretme işlevini eğitim-öğretim faaliyetiyle, sunma işlevini topluma danışmanlık yapma, yayma işlevini de yayım yapmak suretiyle yerine getirir. Üniversitenin fonksiyonları karşılıklı olarak birbirini etkilemektedir ve dolayısıyla tüm fonksiyonları birbiriyle interaktif bir ilişki içinde-dir.*”

Üniversitenin yukarıda dile getirilen fonksiyonlarının tümünü birlikte, eş zamanlı olarak yerine getirip sürdürebildiğinde, kendini tanımlayan özneliklere kavuşmuş sayılabileceği, anılan fonksiyonlardan bir kısmını yapabilen fakat diğerlerini yerine getiremeyen bir kurumun, adı üniversite olsa da gerçekte üniversite kavramıyla örtüşemeyeceği düşünülmektedir.

Üniversite, fonksiyonlarını etkin ve yetkin olarak gerçekleştirmek durumundadır.

Yetkinlik teriminin işaret ettiği kavramın anlamı, bir eğitim programının o programın gerektirdiği uluslararası asgari standartları yerine getirebilir düzeyde olmasını (akredite olmasını) ve etkinlik terimi ise bunun sürdürülebilir olmasını ifade etmektedir (Günay, 2006, s 7).

Ortaş'a (2002, s. 3) göre; “*Üniversiteler, tarihsel misyonuna bakıldığında; bulunduğu çağın önünü açması, sorunları doğru tespit etmesi ve yaşamı kolaylaştırması için uygun modeller oluşturmaları ile anılırlar. Bu yönüyle üniversiteler en üst düzeyde teknik imkanlarla donatılmış ve örgütlenmiş, geleceğe yönelik planı ve projesi olan, vizyonu açık, maddi ve manevi sorunu olmayan kurumlar olmak zorundadırlar.*”

Yükseköğretimin işlevi konusunda UNESCO'nun, 1996 yılındaki açıklamasına göre üniversitelerin, “*sosyal gelişmede, ekonomik büyümede, rekabet edebilir mal ve hizmetlerin üretiminde desteklenmesinde, kültürel kimliğin şekillenmesinde ve korunmasında, sosyal bağın sürdürülmesinde, yoksulluğa karşı mücadelede ve barış kültürünün desteklenmesinde görev yapan kurumlar*” olduğu bildirilmiştir (Demirsoy, 2011).

Çınar'a (2008) göre; “*Üniversiteler sadece birer eğitim merkezi değildirler. İçinde buldukları çevrenin ekonomik, kültürel, toplumsal gelişmelerinin de merkezi olan yerlerdir. Bilim dünyayı, olay ve olguları anlama ve açıklama çabasıdır. Bu çabanın başarılı olması için bilimcilerin her türlü etkenden olabildiğince özgür olması gerekir. Sadece bu da yetmez. Bilginlerin araştırma yöntemlerini iyi bilmesi, uluslararası bilimsel gelişmeleri izleyebilecek araçlarının olması, bilimsel ve akademik etik sabibi olmaları, uluslararası deneyim kazanmaları ve toplumsal statülerinin yükseltilmesi gerekir. Kendilerini engelleyen değil, destekleyen bilim yöneticilerine gereksinim vardır.*”

Üniversitelerin görevlerini en iyi şekilde yapabilmeleri için özerk olmaları gerekir. Uluslararası Üniversiteler Birliği'nin 1965'te belirlediği üniversite özerkliği ölçütleri şunlardır (Gökçe, 1990, s. 97):

- Bir üniversite kendisini ilgilendiren bütün seçim ve atamaları bizzat kendisi yapmalıdır.
- Okutacağı öğrencilerin seçimi tümüyle bizzat kendine ait olmalıdır.
- Eğitim programlarını bizzat kendisi hazırlayabilmeli, vereceği diploma ve belgelerin hangi düzeydeki bilgi ve maharet karşılığı verilmesi gerektiğini kendisi tayin etmelidir. Bunlar kanun, tüzük ve yönetmeliklerle belirlenmiş olsa da, hazırlanmalarında temel sorumluluk ilgili üniversiteye verilmiş olmalıdır.
- Araştırma programlarını istediği gibi düzenleyebilmelidir.
- Kendi bütçesini geniş yetki sınırları içerisinde istediği gibi kullanabilmelidir.

Bir üniversitenin özerk sayılabilmesi için yukarıdaki koşulların tümünün birlikte bulunması gerekir. Üniversitelerimizin yukarıda belirtilen ölçülere uyduğunu söylemek mümkün değildir.

Üniversitelerin araştırma, eğitim ve hizmet fonksiyonlarını en iyi şekilde yerine getirebilmesi için sahip olması gereken yapı yukarıdaki alıntılara görüldüğü gibi defalarca ve en iyi şekilde ifade edilmiştir. Fakat sayısı iki yüze doğru tırmanan eski, yeni, büyük, küçük, adı üniversite olan kurumlarımızın kaçınılmaz özelliklere sahiptir? Yükseköğretim kurumlarının üst kuruluşu YÖK bunu temin için ne yapmıştır veya yapmaktadır?

Yükseköğretim Kurumlarımızın Genel Durumu

Halihazırda YÖK Yürütme Kurulu üyesi olan Durmuş Günay'ın (2006, s. 9) üniversitelerimiz ile ilgili değerlendirmeleri aşağıdaki gibidir:

“Üniversite sorununun asıl sorumlusu üniversitenin kendisidir. Türkiye'nin yükseköğretim sorununu çözmek üzere kurulmuş olan YÖK, sorunları çözmek şöyle dursun, toplumun önüne konulmuş yeni bir sorun yumağı gibidir.

Önemli bir insan kaynağı ve ekonomik kaynak tabisi edilen, YÖK, toplumun beklentilerini karşılamakta yetersiz kalmış ve hatta toplumla çatışma içine girmiştir. Kendisi bizzat yeni bir sorun yumağı olarak toplumun önünde durmaktadır.

Yükseköğretimde reform ihtiyacı konusunda YÖK dabil bütün taraflar hemfikir olduğu halde ve üstelik kurulduğu günden beri eleştirildiği halde YÖK, toplumun önüne bir çözüm önerisi koymamış, 2002'den sonra siyasi iktidarın yeni bir yasa taslağı talebine karşılık siire isteyerek, taktikler geliştirerek siyasi mücadelenin bir parçası olmuştur.

Türkiye'nin üniversite sorunu; kaynak yetersizliği, fiziksel şartların elverişsizliği gibi niceliksel, ölçüler ile içeriksiz olarak tekrarlanan; demokrasi, özgürlük, özerklik, laiklik gibi kavramlarla süregelen sığ bir tartışmaya dönüşmüştür. Oysa sorun daha derindedir.

Derinliksiz, içeriksiz ve rubsuz tartışmalar temel sorunun üzerini örtmektedir.”

Üniversitelerde korkudan kaynaklanan sessizlik huzur gibi gösterilir olmuştur. Her türlü aykırılığın teşvik edilmesi gereken kurumlar en ufak eleştiriye tahammül göstermemiştir. Binlerce öğrencisi hakkında soruşturma açan, onları ve öğretim üyelerini baskı ile susturan kurumlar üniversitelerimizdir. Bu konuda şu tespitler önemlidir (Günay, 2006, s.10): *“On yıla yakın bir süre görev yapmış bir rektör veda konuşmasında şöyle demişti: ‘Benden sonra ardımdan beni eleştirenler olabilir. Bütün yaptıklarımı kurullardan geçirdim. Üniversite yönetim kurulu ve üniversite senatosundaki bütün kararlar oy birliği ile alınmıştır’. Bu bir üniversiteye ait bir anekdottur. Ama diğer üniversitelerde durum bundan farklı değildir. Kararlar oy birliği ile alınır, yöneticilerin ileri sürdüklerinden farklı söylemek, risklidir, tehlikelidir. Rektörler, rektör olmaları dolayısıyla, isabetle(!) ve dirayetle konuşurlar. Ne yazık ki; sadece yükseköğretimi düzenleyen mevzuat sistemi otoriter nitelik göstermekle kusurlu değildir. Öğretim üyeleri de, akademik özgürlük, üniversite özerkliği gibi değerleri savunmak ve yaşamak konusunda dirayet ve liyakatten uzaktırlar.”*

Demirsoy'un (2011) da benzer konudaki görüşlerine göre: *“Son 30 yıldan bu yana birkaç bağlantısız delifışeğin haricinde üni-*

versitelerden herhangi bir konuda açıklama, itiraz, uyarı ve buna benzer kurulu düzene karşı çıkacak tek bir ses duyulmamaktadır. Aslında artık üniversitelerimiz akademik özgürlüğün peşinde de değildirlerdir. Akademisyenlerimiz akademik özgürlüğü artık aramıyorlar; çünkü açıklama yapma, yorum yapma, kurulu düzenin hatalarına itiraz etme, doğruyu halka açıklama gibi bir sorumluluk taşımadıkları için, akademik özgürlüğe gereksinme duymuyorlar. Kanıksamış durumdadılar.”

Üniversitemiz sorunlarını 1933'den beri çözebilen bir mekanizma geliştirememiştir. Özellikle 2003 yılından beri, Türkiye'de yeni bir yasal düzenleme çalışmaları çerçevesinde yaşanan tartışmalar, yeni bir düzenleme ile sonuçlandırılmamıştır. Üniversitemiz, mevcut olan 2547 sayılı yasal düzenlemenin yürürlüğe girdiği 1981 yılından beri tartışma gündeminde olmasına rağmen, ne yeni bir üniversite modeli ortaya konabilmiş, ne de sorunlarını kendi içinde çözebilecek bir mekanizma gerçekleştirilebilmiştir. Bu tutum *“1933, 1960, 1971, 1981'de ve 28 Şubat'tan beri yapılan tasfiyelerde, baskılarda ve halen süregelen baksız uygulamalarda rol oynamaktadır. Kimi üniversitelerimizde bu tür iç sorunlar süregelmektedir. Öğretim üyeleri daha ağır baskılara maruz kalma endişesi ile bu sorunlarını kamuoyunda dile getirmekten bile kaçınmaktadırlar. Bu tür baksızlıklar, üniversite mensuplarının şecokini kırmakta, iç sürtüşmelere ve beyin göçüne yol açmaktadır. Türkiye'nin üniversite sorunu, ülkenin entelektüel gücünü, bilim ve teknoloji kapasitesini, yetişmiş insan gücünü çok büyük ölçüde zaafa uğratmaktadır.”* (Günay, 2006, s. 10-11).

Bunun sonucunda da mevcut uygulamaların eğitim mi(?), öğütüm mü(?) olduğunu tartışmak gerekmektedir. Elimizdeki genç insan varlığını lider mi yoksa heder mi etmekteyiz?

Üniversitenin açmazı *“diğer kurumlarınkinden farklıdır: Çünkü sorunlu olan kurum, aynı zamanda sorununu kendi başına çözmesi gereken kurumdur. Üniversite, en üst bilgi kurumudur. Hem toplumun bütün kurumlarının ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirmek hem de kendi gereksinmesi olan insanı, öğretim elemanlarını ve araştırmacıları yetiştirmek, bir anlamda kendi kendisini üretmek durumundadır. Orta öğretim kurumlarının eğitimcilerini ve diğer kurumların gerek duyduğu insan gücünü de üniversite yetiştirecektir.”* (Demirsoy, 2011).

Bir vizyon oluşturulmasında engellerin teknik ya da pedagojik, hatta lojistik değil gerekli değişiklikleri planlanlayıp uygulayacak olanlardaki hayal gücü ve yetenek yetersizliği olduğu iddia edilmiştir (Harden, 2006).

“Üniversite, en çok soru sorulan ve en çok tartışmalar yapılan bir müessese olmak icap ederken, hele söz konusu bizzat kendisi olduğunda, en az soruların sorulduğu bir müessesedir. Türkiye'deki üniversite modeli belirsizdir. Üniversite'nin nominal olarak “üniversite” adını alması, onun gerçek olarak da üniversite olması an-

lamına gelmemektedir. Nitekim üniversitelerimiz ne yeterince fikir, bilim üretebilmektedir ve ne de yeterince hayatın içine girebilmektedir. İlme, fikre, hikmete hüürmet ve itibâr edilmeyen bir memlekete Cenâb-ı Hak rahmet nazarıyla bakmaz.” (Hocaoğlu, 2000).

Dönemin YÖK Başkanı Prof. Dr. Yusuf Ziya Özcan'ın Başkanlığını yaptığı bir kongre düzenlendi (YÖK, 2012). Bu toplantı, “ Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK-2011), 27-29 Mayıs 2011 İstanbul” başlığı ile gerçekleştirildi. Koordinatörlüğünü bu yazıda yayanlarından ciddi alıntılar yaptığımız Prof. Dr. Durmuş Günay yaptı. Fakat bu kongrede de maalesef ne sorunlar, ne de yeni yönelişler hakkıyla ortaya konuldu. Ne yüzleşme, ne otokontrol, ne de kendisi ile hesaplaşma niyeti ve çabası vardı. Ciddi bir durum tespiti, öz eleştiri, mevcut yükseköğretim kurumlarının kalite ve verimlilik değerlendirmesi ve çözüm arayışı da yoktu. Üniversiteler başından beri otokontrol yapmadığı içindir ki hep dışarıdan müdahaleler ile şekillendirildi. Halen buna yönelik bir çözüm arayışının olmayışı çok acıdır.

Uluslararası Yükseköğretim Kongresi Deklarasyonu, başlığı ile 03 Ekim 2011'de yayınlanabilen sonuç bildirgesinde yuvarlak değerlendirmeler yer aldı (UYK, 2011). Belki en önemli tespit Türkiye'nin araştırma üniversitelerine ve yıldız araştırmacılara ihtiyacının vurgulanması oldu. Bildirgenin son cümlesindeki “*Tartışmalar bu kongreyle sınırlı kalmayıp uygun iletişim ortamında sürdürülecektir.*” ifadesinin çözümlere kapı aralaması umulur (YÖK, 2012, s. 53-54).

Öneriler

- Görevi ve unvanı ne olursa olsun her Türk akademisyen ve aydını Türkiye'nin eğitim meselelerine akıl yormayı, çözüm aramayı bir hak ve görev bilmelidir.
- Sen, ben, bizim oğlan veya bizim kafadakilerin yönettiği kurum veya kuruluşlar iyidir ikelliğine itibar edilmemelidir.
- YÖK ve bağlı akademik kurumlar ve kadroların, 28 Şubat sürecinde, bir rektörün ifadesi ile üniversitenin kapatılmasını bile göze alarak Anayasa, kanun ve yönetmeliklerde yeri olmayan kılık kıyafet uygulaması için, yanlış yönde ortaya koyduğu irade ve kararlılığı Anayasal ve kanuni görevini yerine getirmek için de göstermesi gerekir.
- YÖK ve üniversiteler başta olmak üzere bütün eğitim kurumu, eğitimcileri ve öğrencileri içine alacak eğitimi iyileştirme arayışı, hatta reformu için bir seferberlik başlatılmalıdır.
- Siyasi iradenin arzu ve talebine rağmen yüksek öğretim kurumları ve akademisyenler ayak sürümekten vazgeçmelidir. Üniversitelerde 1933, 1960, 1971, 1981 ve 28 Şubat

sürecinde yapılan düzenlemeler tek parti veya darbeci askeri dönemlerin ürünleridir. İlk defa sivil bir yapılanma ile üniversitelerin kendi göbeğini kendisi kesme fırsatı doğmuştur. Bu fırsat heder edilmeden gerekli çalışmalar hızla gerçekleştirilmelidir.

- Gerek YÖK yapılanması gerekse yeni anayasa hazırlanmasında üniversite ve akademisyenlerin göstereceği üstün başarı akademik yapılanmanın itibarını artırır. Bu konuda üretilecek çözüm üniversiteleri kendi söküğünü dikemeyen terzi görüntüsünden çıkarıp çözüm üreten kurum kimliğine taşır. Yükseköğretim kurumları bu fırsatı iyi değerlendirip verimlilik, kalite ve oto kontrol mekanizmalarını oluşturabilirlerse gerçekten özerk her aklına esenin burnunu sokamadığı kurumlar halini alabilir.
- Bunun sağlanması için alt kademedekiler, üniversitelere karşı kurul ve benzeri platformlarda yukarıdakileri uyarmalı, teşvik etmeli, risk ve yük olarak çözüme katkı sağlamalıdır.
- YÖK, üniversiteler, sivil toplum örgütleri, dernekler ve diğer kuruluşlar tarafından düzenlenecek kongre, sempozyum, panel, konferans gibi toplantılarda üniversite ve eğitim meseleleri masaya yatırılıp incelenmeli, irdelenmeli, üniversite ve üst kuruluşlar geçmişleri ile yüzleşmeli, eksikleri, yanlışları belirlenmelidir. Yeni yönelişlere yol gösterecek uzlaşma raporları veya sonuç bildirileri ilgili mercilere ulaştırılıp yayımlanmalıdır.
- Okul öncesinden doktora eğitimine kadar her kademedeki eğitim uygulamalarımız sorunludur. Üniversitelerde sadece yükseköğretim değil her seviyedeki eğitim sorunları ile ilgili bilimsel araştırma, doktora ve tez çalışmaları teşvik edilmeli, çözümler oluşturup uzun vadeli uygulamalar için kılavuzlar hazırlanmalıdır.
- Maalesef ilköğretim, lise eğitimi, yükseköğretim uygulamalarımız, öğrenci, öğretim üyesi ve bütün eğitim kurumlarımız defoludur. Meselenin Türkiye çapında köklü çözümü topyekûn ve sil baştan doğru yapılanmanın gerçekleşmesine bağlıdır. Ancak bu gerçek mevcut haliyle üniversitelerde, diğer birimler düzeyinde bir şey yapılamaz anlamına gelmez. Kısa vadede bir farkındalık oluşturulup her üniversite veya kurum kendi durumu ve konumunu belirleyip çok önemli çözümler üretilebilir. Mevcut mevzuat ve yapılanma ile ideali yakalamak mümkün değildir. Fakat halihazır durum çok daha iyileştirilebilir.
- Rektörler daha önce olumsuz uygulamalarla öne çıkan geniş yetki kullanmışlardır. Bu yetkiyi yararlı yönde kurumlarında bir ekip ruhu ile bütün eğitim personelinin hareketi getirip teşvik ederek pek çok çözümler üretebilirler.

Kaynaklar

- Çınar, İ. (2008). Üniversite ve bazı sorunları. *Eğitim Dergisi*, 18, 17 Ocak 2012 tarihinde <<http://www.egitirim.gen.tr/site/arsiv/52-18/307-ikram-universite.html>> adresinden erişildi.
- Demirsoy, A.(2011). *Üniversite sorununa genel bir bakış ve bazı öneriler*. 20 Mart 2012 tarihinde <<http://www.sismiksiren.com/images/makaleler/demirsoy2.pdf>> adresinden erişildi.
- Gökçe, B. (1990). “*Türkiye koşullarında yeni bir üniversite nasıl kurulmalı?*” *Yükseköğretimde sorunlar ve çözümler*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Günay, D. (2006). Türkiye'nin üniversite sorunu. SOBE, *Sosyal Bilimler Evi, Bilimsel Düşünce Dergisi*, 3, 7-20. 17 Ocak 2012 tarihinde <<http://www.durmugunay.com/linkler/18.Türkiye'ninUniversiteSorunu.pdf>> adresinden erişildi.
- Harden, R. M. (2006). Trends and the future of postgraduate medical education. *Emergency Medicine Journal*, 23, 798-802.
- Hocaoğlu, D. (2000). *Üniversite*. Ayyıldız Gazetesi, 9 Şubat 2000. 17 Ocak 2012 tarihinde <http://www.durmushocaoğlu.com/data/yazipdf/DHocaoğlu_182_Üniversite.pdf?rnd=985781073> adresinden erişildi.
- Ortaş, İ. (2002). Üniversitelerin sorunları -1. *Üniversite ve Toplum*, 2, 3. 17.01.2012 tarihinde <<http://www.universite-toplum.org/summary.php?id=98>> adresinden erişildi.
- UYK (2011). Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK-2011), 27 - 29 Mayıs 2011, İstanbul”. 19 Mart 2012 tarihinde <<http://uyk2011.yok.gov.tr>> adresinden erişildi.
- YÖK (2012). Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK-2011) Bildiri Kitabı (Cilt 1). Ankara: YÖK.